

ההבטחה
של
השלום העולמי

ההבטחה
של
השלום העולמי

גילוי דעת של
בית הצדק העולמי

המרכז הבהאי העולמי
חיפה, ישראל

השלום הנשגב, שנכספו אליו אנשים בעלי רצון טוב מאות בשנים, ואודותיו נביאים ומשוררים נשאו את חזונם דורות אין ספור, ואשר כתבי הקודש של האנושות נשאו בהתמדה מדור לדור את בשורתו, נמצא עתה סוף סוף בהישג ידן של האומות. לראשונה בהיסטוריה ניתן לכל אדם ואדם להקיף במבט אחד את כדור-הארץ במלואו, על מיגוון העמים הרבים השוכנים עליו. שלום עולמי איננו רק אפשרי, אלא הוא בלתי נמנע. כמאמר הוגה דעות דגול, זהו השלב הבא בהתפתחותו של כדור-הארץ, "הפלנטיאציה של האנושות".

אם יושג השלום לאחר זוועות בל ישוערו, שיתרגשו על האנושות מחמת קשי עורפה ודבקותה בדפוסי התנהגות ישנים, או יושכן עתה מתוך בחירה ורצון להיוועד – זו הברירה הניצבת בפני כל יושבי תבל. בפרשת דרכים גורלית זו, שעה שהעולם כולו חרד לנוכח הבעיות הסבוכות הניצבות בפני אומות העולם, יאה בכישלון לבלום את פרץ ההתנגשות והתוהו משום חוסר אחריות מוסרית.

בין האותות המעודדים: העוצמה הגוברת בהתמדה של מהלכים לקראת סדר עולמי, שראשיתם בתחילת המאה, עם הקמתו של ארגון חברה-לאומים, אשר הפך לאחר מכן לגוף רחב יותר בדמותו של ארגון האומות המאוחדות; הצלחתן של רוב האומות להגיע לעצמאות לאחר מלחמת העולם השנייה, המציינת השלמת תהליך של יצירת אומות ומעורבותן של אומות חסרות נסיון אלה יחד עם הוותיקות בנושאים של עניין הדדי; הגידול הרב הנובע מכך בשיתוף פעולה בין עמים וקבוצות, שעד כה היו מבודדים ועוינים זה לזה, במשימות בינלאומיות בתחומי המדע, החינוך, המשפט, הכלכלה והתרבות; הריבוי חסר התקדים בדורות האחרונים במספרם של ארגונים הומניטריים בינלאומיים; התפשטות תנועות הנוער ותנועות הנשים, הקוראות לשים קץ למלחמה; ולבסוף ההתרבות הספונטנית של מערכות הקשרים המסועפות של בני תמותה, המחפשים הבנה באמצעות קשרים אישיים.

אין ערוך לברכה הטמונה בהתקדמות המדעית והטכנולוגית, המתרחשת במאה זו: היא מבשרת פריצה גדולה בהתפתחות החברתית של כדור-הארץ, ומעניקה לאנושות כלים לפתרון בעיותיה המעשיות. יש בידי המדע והטכנולוגיה לספק את האמצעים לניהול החיים המורכבים של עולם מאוחד. אך מכשולים קיימים. ספקות, מושגים מעוותים, דעות קדומות, חשדות וצרכים אנוכיים צרים טורדים יחסי עמים ואומות.

מתוך הרגשת חובה רוחנית ומוסרית עמוקה אנו נדרשים בשעת כושר זאת להפנות את תשומת לבך להארות המעמיקות, שהעלה לראשונה לפני למעלה ממאה שנה בפני שליטי האנושות בהא-אללה, מייסד האמונה הבהאית, אשר אנו מהווים את חברה-הנאמנים שלה.

"אבוי, רוחות הייאוש נושבות מכל עבר", כתב בהא-אללה, "ההמחלוקת המפלגת את המין האנושי ופוגעת בו מתעצמת מדי יום ביומו. כיום ניתן להבחין

באותות הזעזועים והתוהו ובוהו המאיימים לבוא; הסדר הקיים לקוי ללא תקנה". את התגשמותו של המשפט הנבואי הזה חזתה האנושות מבשרה. הפגמים בסדר הקיים מתגלים בבירור באי יכולתן של המדינות הריבוניות, המאורגנות בארגון האומות המאוחדות לגרש את רוחות הרפאים של המלחמה, של ההתמוטטות המאיימת לבוא על מערכת הכלכלה העולמית, של התפשטות האנארכיה והטרור ושל הסבל המתעצם, שמביאות הפורענויות הללו ואחרות על מיליוני בני-אדם. ואכן, התוקפנות והמחלוקת מאפיינים כל-כך את המערכות החברתיות, הכלכליות והדתיות, עד שרבים נדחקו להאמין, שהתנהגות זו טבועה בטבע האנושי ואין לעוקרה מן השורש.

השקפה זו הכתה שורש ופיתחה סתירה משתקת בתחום יחסי האנוש: מצד אחד, אנשים בני כל העמים מכריזים על כיסופיהם לשלום וליחסים הרמוניים, על נכונותם לשים קץ לחרדות המייסרות את חייהם, ומצד אחר הוסכם ללא עוררין שיצורי אנוש הם אנוכיים ותוקפניים ללא כל תקנה, ועל כן משוללי יכולת לכונן מערכת חברתית, שהיא בעת ובעונה אחת מתקדמת ושוחרת שלום, פעילה והרמונית, מערכת שתעניק חופש פעולה ליצירתיות של היחיד וליוזמתו, אך תהא מבוססת על שיתוף פעולה והדדיות.

הצורך בשלום הופך להיות דוחק, וסתירה מהותית זאת מונעת את הגשמתו ומחייבת הערכה מחודשת של ההנחות, שעליהן מבוססת ההשקפה הרווחת בדבר המועקה ההיסטורית של האנושות. הכל מצביע באופן אובייקטיבי על כך שהתנהגות כזאת לא רק שאיננה מבטאת את האני האמיתי של האדם, אלא שהיא מייצגת עיוות של הרוח האנושית. אישורה של הנחה זאת יסייע לכל העמים להניע כוחות חברתיים יוצרים, העולים בקנה אחד עם הטבע האנושי, אשר יעודדו הרמוניה ושיתוף פעולה במקום מלחמה וסכסוכים.

לבחור ללכת בנתיב זה אין משמעו להתכחש לעברה של האנושות, אלא להבינו. האמונה הבהאית רואה במבוכה השוררת בעולמנו כיום ובמצב הפורענות בתחום יחסי האנוש שלב טבעי בתהליך החיים, אשר יוביל בסופו של דבר בהכרח לאחדותו של הגזע האנושי בסדר חברתי אחד, אשר גבולותיו הם אלה של כדור הארץ. כיחידת חיים סגולית, הגזע האנושי עבר דרך שלבי התפתחות, המקבילים לשלבי הינקות והילדות בחייהם של בני האדם, והוא מצוי כיום בתקופת השיא של סער הנעורים, המובילה אל תקופת ההתבגרות המיוחלת.

הכרה גלויה בכך, שדעה קדומה, מלחמה וניצול היוו ביטוי לשלבים הבלתי בשלים בתהליך היסטורי גדול, ושהמין האנושי חווה כיום את הסערה הבלתי נמנעת של תקופת התבגרותו המשותפת, אין פירושה ייאוש, כי אם תנאי הכרחי ליוזמה המופלאה של כינון עולם שוחר שלום. היוזמה הזאת אפשרית, הכוחות הבונים קיימים, וניתן לכונן מערכות חברתיות מאוחדות – את הרעיון הזה אנו מפצירים בכך לבחון.

עם כל הסבל והתהפוכות הצפויים בשנים הקרבות לבוא, ולמרות חשכת ניסיונות ההווה, הקהילה הבהאית מאמינה שבכוח האנושות להתייצב אל מול

מבחן עליון זה ואין לה כל ספק באשר לתוצאותיו. זעזועי התמורות, אשר האנושות נדחפת אליהן במהירות גדלה והולכת, אינם מציינים את קץ הציביליזאציה; דווקא התמורות הללו הן אשר יביאו לשחרור "האפשרויות הגנוזות במצבו של האדם" ויגלו "את השיעור המלא של ייעודו עלי אדמות, את השלמות הצפונה בטבע יישותו".

I

את הסגולות המבדילות את המין האנושי מכל צורות החיים האחרות ניתן לסכם במה שאנו מכנים בשם "הרוח האנושית"; התודעה היא האיכות המהותית שלה. סגולות אלה סייעו לאנושות לפתח ציביליזאציה ולהביא לפריחה חומרית. ברם הישגים אלה כשהם לעצמם מעולם לא סיפקו את הרוח האנושית. טבעה המסתורי נושא אותה לעבר הטראנסצנדנטי, שואף אל מלכות סמויה, הממשות העליונה, אל אותה מהות המהויות הבלתי נודעת, הקרויה אלוהים. הדתות ניתנו לאנושות על ידי שורה של מאורות רוחניים; הן מהוות את הקשר העיקרי בין המין האנושי לבין המציאות העליונה, והן אשר עוררו וצרפו את כוחות האנושות והביאום להישגים רוחניים בד בבד עם קידמה חברתית.

שום נסיון רציני לנהל כיאות את ענייני האנושות, לכוון שלום עולמי, איננו יכול להתעלם מהדת. תפישת האדם את הדת ומימושה הם בעיקרו של דבר יסודות ההיסטוריה. היסטוריון דגול תיאר פעם את הדת כ"יכולת הגלומה בטבע האנושי". אמנם אין להתכחש לעובדה, כי סטייה מן היכולת הזאת תרמה רבות למבוכה בחברה ולסכסוכים בין בני האדם לבין עצמם ובינם לבין זולתם. אך עם זאת, המתבונן ביושר לא יוכל להתעלם מן התרומה המכרעת של הדת לגילוייה החיוניים ביותר של הציביליזאציה. יתר על כן, חיוניותה של הדת לסדר החברתי ניכרת שוב ושוב בהשפעתה הישירה על ענייני החוק והמוסר.

על הדת ככוח חברתי כתב בהא־אללה: "הדת היא האמצעי החשוב מכל לכינון הסדר בעולם לשביעות רצונם של כל אלה השוכנים בו". ובאשר לשקיעה או לשחיתות של הדתות, הוא כתב: "אם יחשך אור הדת, תוהו ובוהו ומבוכה ישרורו – יכבו מאורות היושר והצדק, השלום והשלווה". במניין התוצאות הללו מציינים הכתבים הבהאיים כי "הסטייה של הטבע האנושי, השחתת ההתנהגות האנושית, השחיתות וההתפוררות של מוסדות אנוש, חושפים בנסיבות הללו פנים אימות ומתועבות. האופי האנושי מושפל, הביטחון מתערער, עצבי המשמעת מתרופפים, קול המצפון האנושי נאלם דום, חוש ההגינות והבושה מתערפל, מושגים כגון חובה, סולידאריות, הדדיות ונאמנות מתעוותים, ועל עצם תחושת השלווה, השמחה והתקווה באה הכליה בהדרגה".

לפיכך, שומה על האנושות, שהסתירות הביאווה לידי שיתוק, לערוך חשבון נפש, להתעשת מן ההזנחה העצמית, להתנער מקולות השווא, שהיו מקור לאי־ההבנה והמבוכה הנכרכים תמיד בשמה של הדת. כל אלה הדבקים מתוך אנוכיות ועיוורון באמונותיהם האורתודוכסיות המיוחדות להם, אלה שכפו על

מאמיניהם פרשנויות מוטעות וסותרות את דבר נביאי האלוהים, הם הנושאים באחריות הגדולה למבוכה זאת, המתעצמת מחמת המחיצות המלאכותיות שהוצבו בין אמונה ודעת, בין הדת והמדע. בחינה חסרת פניות של האמיתות שבפי מייסדי הדתות הגדולות ושל העולם החברתי שבו הוטל עליהם לשאת את שליחותם מגלה, שאין בהם דבר שיצדיק את המדנים והדעות הקדומות, המשבשים את חיי הקהילות, ומכאן גם את כל מערכות היחסים האנושיים.

תורת המוסר, החוזרת ונשנית בצורות שונות בכל הדתות הגדולות, מורה לנו להתייחס לזולת בדרך שבה אנו רוצים כי יתייחסו אלינו. עובדה זו מדגישה שני היבטים עיקריים: העמדה המוסרית הממריצה לשלום, הנישאת על ידי הדתות, ויהא אשר יהא מקומן וזמנן; האחדות, שהיא סגולתן הראשונה במעלה, סגולה שהאנושות נכשלה בהבנתה משום ראייתה המקוטעת את קורות הימים.

לו הכירה האנושות באופיים האמיתי של מורי הדרך של ילדותה כמחוללי תהליך ציביליזציוני אחד, ללא ספק היתה מתברכת באין ספור היתרונות המצטברים, הנובעים מרציפות שליחותם. בזאת, למרבה הצער, היא נכשלה.

בתחייה של קדחת הקנאות הדתית, המתחוללת בארצות רבות, אין לראות אך ורק פרפורי גסיסה. עצם תופעת האלימות ופריעת הסדר הכרוכות בה יעידו על פשיטת רגל רוחנית שהיא מייצגת. ואכן, הפן המוזר והעצוב מכל בהתפרצות הקנאות הדתית כיום הוא העקביות שבה הוא חותר בעת ובעונה אחת תחת ערכים רוחניים, המקרבים את האחדות האנושית, ותחת אותם נצחונות מוסריים סגוליים, שהשיגה הדת, אשר הקנאות פועלת בשמה.

למרות שהדת שימשה ככוח חיוני בהיסטוריה האנושית, וחרף הדרמתיות שבתחיית הקנאות הדתית התוקפנית כיום, מאז דורות רבים מספר הולך ורב של אנשים מתייחסים לדת ולמוסדות הדתיים כאל עניינים שאינם שייכים לעיקרי מעייניו של העולם המודרני. במקום הדת הם פנו לרדוף אחר תענוגות החיים, אחר הנאות החומר, או פנו לצדד באידיאולוגיות שהגה האדם כדי להציל את החברה מן החוליים הגלויים לעין כל, המכריעים אותה. אך אבוי, רוב האידיאולוגיות הללו אינן מאמצות לעצמן את המושג של ייחוד האנושות ואינן מעודדות את האחדות בין העמים, כי אם נוטות להאלהת המדינה, לשעבוד שאר האנושות לעם, לגזע או למעמד אחד, לדיכוי כל דיון חופשי וחילוף רעיונות, או להפקרה קשת-לב של מיליוני בני אדם מוכי רעב לפעילות של מערכת השוק, המחריפה בבירור את מצוקת האנושות ברובה, ובה בשעה מאפשרת למיעוט קטן ליהנות מחיי רווחה, שאבותינו לא היו יכולים להעלות בדמיונם.

מה נורא הוא הישגן של אמונות תחליף אלה, שהולידו מאוויי הארציות של תקופתנו. באכזבה הקשה של חלקי אוכלוסיה שלמים, שהורגלו לערוך את פולחנם על מזבח האמונות הללו, ניכר פסק הדין הנחרץ של ההיסטוריה על ערכן. לאחר שימוש עקבי ובלתי מרוסן בכוח בידי אלה החבים את מעמדם הרם ביחסי אנוש לאמונות הללו, הן הניבו פירות, שהם הרעות החברתיות והכלכליות, הפוגעות בכל אזור ואזור בעולמנו במרוצת השנים האחרונות של המאה העשרים. אך שורש כל הפגעים החיצוניים הללו הוא הנוק הרוחני,

המשתקף באדישות, שאחזה את המוני בני האדם בכל האומות, והמכרית את התקווה מלבבות מליוני בני אדם מקופחים ומיוסרים.

הגיעה העת שהמטיפים לדוגמות של חומרנות, במזרח ובמערב, קאפיטליזם וסוציאליזם, יתנו את הדין על ההנחיה המוסרית שהם מתיימרים להציע. היכן הוא "העולם החדש", שהבטיחו האידיאולוגיות הללו? היכן הוא אותו שלום עולמי, שהן הצהירו כי יתמסרו לאידיאלים שלו? היכן היא פריצת הדרך בתחומים חדשים של הישגי תרבות של גזע זה, אומה זאת, או מעמד מיוחד זה או אחר, שרומם עצמו על פני זולתו? מדוע זה הרוב המכריע של עמי העולם כורע יותר ויותר תחת נטל רעב ואומללות, שעה שלרשות החולשים על ענייני האנושות עומד עושר שלא שיערוהו הפרעונים, הקיסרים, ואף לא המעצמות האימפריאליסטיות במאה התשע-עשרה?

בעיקרו של דבר, בשירת ההלל למהווי החומר, אשר בעת ובעונה אחת מחוללת את כל האידיאולוגיות הללו ומהווה את דיוקנן המשותף – בה אנו מוצאים את השורשים שפירנסו אותו כזב, כאילו בני האדם הם אנוכיים ותוקפניים ללא תקנה. כאן יש להכשיר מן היסוד את הקרקע כדי לבנות עולם חדש ראוי לצאצאינו.

הנסיון מוכיח שהאידיאלים החומרניים לא היה בהם כדי לספק את צורכי האנושות; מתחייבת, אם כן, הודאה כנה בכך שיש לחדש את המאמצים למצוא פתרונות לבעיות הכאובות של כדור-הארץ. התנאים הקשים מנשוא הפושים בחברה מעידים על כישלון המשותף לכל, ודווקא בשל כך מתבצר כל צד בעמדתו ואיננו זו הימנה. אך אין כל צל של ספק בכך, שמאמץ לתיקון משותף הוא צו השעה. בעיקרו של דבר, זה עניין של עמדה: כלום תמשיך האנושות להלך בדרכיה הנלוזות, לדבוק במושגים שאבד עליהם הכלח ובסברות שאינן בנות ביצוע? או שמא מנהיגיה, בלי שים לב לאידיאולוגיה זו או אחרת, יחליטו ברצון נחוש להיוועד ולהתחקות יחדיו אחר פתרונות הולמים?

אלה הדואגים לעתידו של המין האנושי, מן הראוי שישקלו עצה זאת: "כאשר רעיונות נשגבים ומוסדות מרוממים מני דורות וכמה הנחות חברתיות ותפיסות דתיות חדלים לקדם את רוחתה של האנושות כולה, כאשר שוב אין הם ממלאים את צורכי האנושות המתפתחת דרך קבע, הניחו להם להיעלם מן העולם והשליכום לתהום הנשייה, כדרך תורות שכוחות ונפסדות. בעולם זה, ששולט בו החוק הנצחי של שינוי ובליה, מדוע יימלטו הללו מן ההתפוררות, החלה על כל מוסד אנושי אחר? שהרי נורמות משפטיות, תיאוריות מדיניות וכלכליות לא באו לעולם כי אם להגן על צורכי האנושות בכללותה, ואין להקריב את האנושות על מזבח שלמותם של חוק או שיטה כאלה או אחרים".

II

האיסור על נשק גרעיני, ועל השימוש בגזים מרעילים, או ההוצאה אל מחוץ לחוק של לוחמה ביולוגית, לא יעקרו מן השורש את הסיבות למלחמה. אמנם

צעדים מעשיים אלה חשובים, ללא כל ספק, כחלק מתהליך השלום, אלא שהם שטחיים מכדי שיוכלו לחולל השפעה ממושכת. העמים ממולחים די הצורך להמציא עוד ועוד דרכי לחימה שונות, להשתמש במזון, בחומרי גלם, בכספים, בכוח תעשייתי, באידיאולוגיה ובטירור כדי לחתור האחד תחת משנהו ברדיפה אינסופית אחר עליונות ושליטה. גם האנדרלמוסיה בענייני האנושות בתקופה הנוכחית, אף היא איננה יכולה לבוא על פתרונה באמצעות הסכם, המסדיר סכסוכים מסוימים או חילוקי דעות בין האומות. יש לאמץ מסגרת מקורית כוללת.

אמת, מנהיגי אומות רבות מכירים באופיה הכלל-עולמי של הבעיה; היא מובנת להם מאליה נוכח החרפת הבעיות, שהם ניצבים מולן מדי יום ביומו. קבוצות נאורות רבות, הנוגעות בדבר וכן סוכנויות של האומות המאוחדות מדבות במחקרים ומציעות פתרונות רבים, המסירים כל ספק באשר לאתגרים המחייבים התמודדות. אף על פי כן, קיים שיתוק הרצון, והוא הוא הנושא הדורש בחינה קפדנית וטיפול החלטי. שיתוק זה, כמות שציינו, שרשיו נעוצים עמוק בהכרה פנימית, שמאבק בלתי נמנע בין בני האדם מוביל לאי-הרצון לשקול אפשרות לכופ את האינטרסים הלאומיים לדרישות של סדר עולמי ולהתייצב באומץ אל מול ההשלכות מרחיקות הלכת של כינון סמכות עולמית מאוחדת. מכאן גם אי-היכולת של המונים משועבדים ונבערים לבטא את מאווייהם בדבר סדר חדש, שבו יוכלו לחיות בשלום, הרמוניה ורווחה יחד עם כל האנושות.

הצעדים הנסיוניים לקראת סדר עולמי, במיוחד מאז מלחמת העולם השנייה, הם בבחינת סימנים מעודדים. הנטייה המתחזקת של קבוצות מדינות להעניק מסגרת רשמית ליחסיהן ולעודד שיתוף פעולה בסוגיות שיש להן עניין משותף בהן, אות הוא לכך שיש בכוחן להתגבר על שיתוק זה. ארגון אומות דרום מזרח אסיה, הקהילייה הקאריבית והשוק המשותף, השוק של מרכז אמריקה, המועצה למען סיוע כלכלי הדדי, הקהילות האירופיות, חבר המדינות הערביות, הארגון למען אחדות אפריקה, ארגון מדינות אמריקה, הכינוס של דרום האוקיינוס השקט – כל המאמצים המשותפים של הארגונים הללו סוללים את הנתב לסדר עולמי.

תשומת הלב המתמדת, המתמקדת בכמה מן הבעיות המושרשות עמוק ביותר של כדור-הארץ, אף בה יש משום סימן מעודד. על אף קוצר היד של ארגון האומות המאוחדות, הצהרותיו וכינוסיו הרבים (העולים על ארבעים) העניקו לאנשים פשוטים תחושה של סיכוי לחיים חדשים, הגם שממשלות לא נלהבו לתמוך בהם. ההצהרה העולמית בדבר זכויות האדם, הכינוס למניעת פשעים של השמדת עם והענשתם והצעדים לחיסול כל אפליה שהיא, המבוססת על גזע, מין או אמונה דתית, לתמיכה בזכויות הילד, להגנה על כל אדם מפני עינויים, לחיסול הרעב וחוסר התזונה; השימוש בהתפתחות טכנולוגית ומדעית לצורכי השלום ולרווחת האנושות – כל הצעדים הללו, אם יאכפו אותם באומץ וירחיבם, יחישו את היום, שבו תאבד רוח הרפאים של המלחמה את כוחה לשלוט ביחסים הבינלאומיים. אין צורך להדגיש את חשיבות הסוגיות, אשר להן הוקדשו ההצהרות והכינוסים הללו. אך מקצתן מחייבות הערה נוספת משום המשמעות המיידית, המתייחדת להן ביחס לכינון השלום העולמי.

גזענות, אחת מהרעות ההרסניות והעקשניות ביותר, היא מחסום עיקרי לשלום. הגזענות מפרה באורח כה גס את כבודם של יצורי אנוש, עד כי שום תואנה לא תוכל להצדיקה. היא משהה את פיתוח היכולת האין סופית של קורבנותיה, משחיתה את הדוגלים בה ושמה לאל את הקידמה האנושית. שומה על העולם כולו להכיר באחדות המין האנושי ולהגשימה באמצעות צעדים חוקתיים הולמים כדי לפתור בעתיד את בעיית הגזענות.

הפער המשווע בין עשיר לעני הוא מקור לסבל חמור ומביא את העולם למצב של חוסר יציבות, כמעט אל סף המלחמה. חברות מעטות בלבד נאבקו בתופעה זאת ויכלו לה. הפתרון מחייב שילוב של גישות רוחניות, מוסריות ומעשיות. דרושה ראייה חדשה של הבעיה; יש להיוועד עם מומחים מקשת רחבה של דיסציפלינות, להימנע מוויכוחים כלכליים ואידיאולוגיים ולערב בכך אנשים המעורבים ישירות בהחלטות הדוחקות. בעיה זו כרוכה לא רק בכורח לבטל את הפערים שבין עושר ועוני מופלגים, אלא גם באמיתות רוחניות, אשר הבנתן תוכל ליצור גישה אוניברסלית חדשה. לטיפוח גישה כזו כשלעצמו יש חלק נכבד בפתרון.

לאומיות שלוחת-רסן, להבדיל מפטריוטיות שפוייה ולגיטימית, צריכה לפנות את מקומה לנאמנות רחבה יותר, לאהבת האנושות בכללותה. זו הצהרתו של בהא-אללה: "העולם איננו אלא מדינה אחת, ובני האדם הם אזרחיו". המושג של אזרחות עולמית הוא תוצאה ישירה של צמצום העולם לקהילה אחת, תודות להתקדמותו המדעית ובזכות יחסי הגומלין הגלויים בין האומות. אהבה לכל עמי העולם איננה דוחה את אהבת היחיד לארצו. את טובתו של כל חלק שהוא בחברה העולמית תקדם דווקא טובת הכלל. יש להרבות בשיעור ניכר פעילויות בינלאומיות שוטפות בתחומים שונים, שנועדו לטפח הוקרה הדדית וחוש של סולידריות בין העמים.

במשך כל ההיסטוריה גרמו מחלוקות דתיות למלחמות ולסכסוכים והיוו מכשול עיקרי לקידמה; בני כל האמונות ומשוללי-האמונה מתעבים אותן יותר ויותר. על נאמני כל הדתות להיות נכונים להתייבב בפני השאלות היסודיות, שמחלוקות כאלה מעוררות ולהגיע לתשובות ברורות. כיצד יפתרו את הניגודים ביניהם להלכה ולמעשה? האתגר הניצב בפני מנהיגי הדתיים של האנושות הוא להתבונן במצוקתה בלבבות רחומים ובתשוקה לאמת ולתהות בענווה בפני בוראם הכל יכול, האם לא יוכלו לכסות על ההבדלים התיאולוגיים ביניהם ברוח גדולה של הבלגה הדדית, שתסייע בידם לפעול יחדיו למען קידום הבנה אנושית ושלום.

שחרור האשה, ההישג של שוויון מלא בין המינים, אף שהוא מוכר פחות, הוא אחד מהתנאים המוקדמים החשובים ביותר לשלום. הכחשת השוויון הזה גורמת עוול למחצית מאוכלוסיית העולם ומעודדת בקרב הגברים עמדות והרגלים מזיקים, העוברים מן המשפחה אל מקום העבודה, אל החיים המדיניים, ובסופו של דבר אל היחסים הבינלאומיים. אין כל בסיס מוסרי, מעשי או ביולוגי, אשר ניתן להצדיק על פיו הכחשה כזאת. רק כאשר תתקבלנה הנשים בבכורה כשותפות מלאות בכל תחומי היוזמה האנושית, תיווצר האווירה המוסרית והפסיכולוגית, שבה יוכל לפרוח השלום הבינלאומי.

החינוך לכל, אשר זה מכבר משך אל שורותיו צבא של אנשים מסורים בני כל אמונה ומדינה, ראוי לסיוע מירבי של ממשלות העולם, שהרי הבערות היא ללא כל ספק הסיבה העיקרית לשקיעתם ונפילתם של עמים ומנציחה דעות קדומות. שום אומה לא תוכל להצליח, אם לא תעניק חינוך לכל אזרחיה. מחסור במקורות טבעיים מגביל את יכולתן של אומות רבות להגשים צורך זה וכופה עליהן סדר מסוים של קדימויות. טוב תעשינה הסוכנויות המחליטות והמעורבות בכך, אם תשקולנה להעניק קדימות ראשונה לחינוכן של נשים ונערות, כיוון שאמהות משכילות תוכלנה להפיץ את ברכת הידיעה ביעילות ובמהירות בחברה כולה. נוכח דרישות הזמן, יש לשקול גם את הוראת המושג "אזרחות עולמית" כחלק מחינוכו הבסיסי של כל ילד.

חוסר תקשורת בסיסי בין העמים חותר בחומרה תחת המאמצים לשלום עולמי. סיגול שפת עזר בינלאומית יעשה רבות לפתרון הבעיה הזאת, ויש לתת את הדעת על כך בדחיפות.

בכל העניינים הללו יש להדגיש שתי נקודות. האחת, שחיסול המלחמה איננו עניין של חתימה על הסכמים וזכרון דברים גרידא; זוהי משימה מורכבת, הדורשת רמה חדשה של מחויבות לפתרון בעיות, שאינן כרוכות ברגיל עם השאיפה לשלום. רעיון הביטחון המשותף איננו אלא מיקסם־שווא, אם יבוסס על הסכמים מדיניים בלבד. הנקודה האחרת היא שהאתגר העיקרי, העומד בפני העוסקים בענייני שלום, הוא להעלות את הנושא לרמה של עיקרון, להבדיל מפרגמטיות טהורה. שהרי השלום במהותו מקורו במצב נפשי פנימי, המסתייע בעמדה רוחנית או מוסרית, וביסודו של דבר, היכולת למצוא פתרונות קבועים ועומדים טמונה באפשרות לחולל עמדה זו.

יש בנמצא עקרונות רוחניים, או מה שמכנים ערכים אנושיים, שבאמצעותם ניתן למצוא פתרון לכל בעיה חברתית. כל קבוצה בעלת כוונות טובות יכולה באופן כללי למצוא פתרונות מעשיים לבעיותיה, אך על־פירוב בכוונות טובות ובידיעה מעשית אין די. המעלה המהותית של עיקרון רוחני היא בכך שאין הוא מציג אך ורק השקפה, התואמת את מה שבטבע האדם, אלא הוא מעורר התייחסות, דינאמיקה, רצון, שאיפה, העוזרים לגלות מה הם הצעדים המעשיים שיש לנקוט בהם ולממשם. בעלי הסמכות, בבואם לפתור בעיות, טוב יעשו אם ישאפו ראשית לזהות את העקרונות הקיימים ולאחר מכן ילכו לאורם.

III

השאלה העיקרית, שיש לפתור היא כיצד יוכל העולם הנוכחי לפשוט צורה, ולמרות דפוסי המחלוקת שהשתרשו בו, להשתנות ולהיות לעולם, שישררו בו הרמוניה ושיתוף פעולה.

סדר עולמי אפשר לכוון רק על יסוד הכרה בלתי מעורעת בדבר אחדותו של המין האנושי; אמת רוחנית זו מאשרים כל מדעי האדם: האנתרופולוגיה, הפיזיולוגיה והפסיכולוגיה מכירות רק במין אנושי אחד, למרות המיגוון

האינסופי של ההבדלים המשניים בחשיבותם של החיים. כדי להכיר באמת הזאת יש להתנער מכל דעה קדומה – דעה קדומה מכל סוג – גזע, מעמד, צבע, אמונה, לאום, מין, רמת תרבות חומרית, כל מה שמאפשר לבני-אדם לראות עצמם נעלים על זולתם.

קבלת אחדותו של המין האנושי היא תנאי מוקדם ראשון במעלה לארגון מחדש ולניהול העולם כארץ אחת, כמעונו של המין האנושי. קבלה כלל-עולמית של עיקרון רוחני זה חיונית להצלחת כל ניסיון לכונן שלום עולמי. לפיכך, יש להכריז עליו בעולם כולו, ללמד אותו בבתי הספר ולטעון לו תדיר בכל אומה ואומה כהכנה לשינוי האורגני במבנה החברה, כמתחייב ממנו.

על פי ההשקפה הבהאית, ההכרה באחדותו של המין האנושי "מחייבת לא פחות מאשר פירוז ובנייה מחדש של כל העולם התרבותי – עולם שיהיה מאוחד במבנהו בכל מרכיבי היסוד של חיו, במנגנון המדיני שלו, בכמיהה הרוחנית שלו, במסחר ובכספים, בכתבו ובשפתו, אך אינסופי במיגוון המאפיינים הלאומיים של יחידותיו הפדרטיביות".

באשר להשלכותיו של עיקרון מרכזי זה, ציין שוקי אפנדי, מגן הדת הבהאית, בשנת 1931: "לא רק שהוא איננו מכוון לחתור תחת היסודות הקיימים של החברה, אלא הוא שואף להרחיב את הבסיס שלה, לעצב מחדש את מוסדותיה, באורח העולה בקנה אחד עם צרכיו של עולם המשתנה ללא הרף. אין הוא מתנגש עם שום נאמנות לגיטימית, ואין הוא יכול לערער נאמנויות מהותיות. תכליתו איננה לחנוק את שלהבת הפטריוטיות השפויה והנבונה בלבבות בני האדם ולא לבטל את המערכת של אוטונומיה לאומית, החיונית כל כך למניעת ריכוזיות מופרזת. הוא איננו מבטל ואין הוא מתכוון לדכא את רבגוניות השרשים האתניים, רבגוניות האקלים, ההיסטוריה, הלשון והמסורת, המחשבה והמנהג, המבדילים בין עמים ואומות העולם. עיקרון רוחני זה קורא לנאמנות רחבה יותר, לשאיפה נעלה יותר מכל אלו שהפיחו עד כה חיים בגזע האנושי. הוא תובע לכוף דחפים וצרכים לאומיים לדרישותיו המחייבות של עולם מאוחד. הוא דוחה ריכוזיות מופרזת מצד אחד, ומן הצד האחר כופר בכל ניסיון להביא לאחידות. המוטו שלו הוא אחדות בתוך שונות".

השגתן של מטרות אלה מחייבת שלבים שונים בתיאום גישות מדיניות לאומיות, הגובלות כיום באנארכיה מחמת העדרם של חוקים מוגדרים היטב, או עקרונות מוסכמים על הכל, בני-אכיפה, שיסדירו את היחסים בין האומות. חבר הלאומים, האומות המאוחדות, הארגונים שהם הקימו וההסכמים הרבים שנחתמו בהשראתם, סייעו ללא כל ספק להקהות במקצת את עוקצן של כמה מן התוצאות השליליות, הנובעות מניגודים בינלאומיים, אך הסתבר שאין ביכולתם למנוע מלחמה. ואכן, עשרות מלחמות התחוללו מאז תום מלחמת העולם השנייה, ורבות עודן משתוללות.

קווי האופי העיקריים של הבעיה הזאת הסתמנו כבר במאה התשע עשרה, כאשר בהאי-אללה העלה לראשונה את הצעותיו לכינונו של שלום כלל עולמי. את עיקרון הביטחון הקיבוצי הציע בגילוי דעת, שהיפנה אל מנהיגי העולם. שוקי

אפנדי הבהיר את כוונתו: "מה עוד יכולות מלים כבדות־משקל אלה לציין" הוא כתב, "אם אינן מצביעות על הקיצוץ ההכרחי בריבונות לאומית בלתי־מרוסנת כצעד מוקדם הכרחי לכל יצירה של הקהילייה העתידה של כלל אומות העולם? חייבת להתפתח צורה מסוימת של מדינת־על עולמית, אשר למענה יותרו כל אומות העולם מרצונן על כל תביעה לאסור מלחמה, על זכויות מסוימות להטיל מיסים ועל כל הזכויות לחימוש, זולת למטרות של קיום סדר פנימי בכל מדינה ומדינה בתחומה שלה. מדינת־על כזו תצטרך לכלול בתחום פעולתה: גוף מבצע כל־עולמי, שיוכל לאכוף סמכות עליונה ובלתי ניתנת לערעור על כל חבר ממרה בקהילייה; פרלמנט עולמי, אשר את חבריו יבחרו תושבי כל מדינה ומדינה ואשר בחירתם תאושר על ידי ממשלות המדינות; ובית דין עליון, שתוקפו יחייב גם באותם מקרים, שבהם הצדדים הנוגעים בדבר לא הסכימו מרצונם להתדיין בפניו".

"תהא זו קהילה עולמית, שבה כל המחסומים הכלכליים יוסרו אחת ולתמיד ושיחסי הגומלין בין הון לעבודה יוכרו בה מפורשות; שבה פרץ הקנאות והמחלוקות הדתיות ישככו לנצח; שתכבה בה סוף סוף אש השנאה הגזענית; שבה לספרדינים אחד של חוק בינלאומי – פרי שיפוט שקול של נציגי העולם הפדרטיבי – יהיה הכוח לכפות התערבות מיידית ומחייבת של הכוחות המשולבים של היחידות הפדרטיביות; ולבסוף, קהילה עולמית, שבה זעמה של לאומיות הפכפכת ותוקפנית יהפוך לתודעה מחייבת של אזרחות עולמית – כך בא לידי ביטוי בקוויו הכלליים ביותר הסדר שחזה בהא־אללה, ויבוא יום שיראו בו את פרי ההילולים של עידן זה, המגיע קמעה־קמעה אל בשלותו".

על מימושם של צעדים מרחיקי לכת אלה אמר בהא־אללה: "מן הדין הוא שיבוא יום ויוכר בעולם כולו הצורך המחייב לכנס את העצרת הגדולה וחובקת־כל של בני האדם. שליטי הארץ והמלכים בו צריכים להשתתף בה, עליהם ליטול חלק בדיוניה ולשקול צעדים ואמצעים, שיכוננו את היסודות לשלום הנשגב העולמי בקרב בני האדם".

האומץ, ההחלטיות, המניע הטהור, האהבה חסרת הפניות של עם אחד כלפי משנהו – כל האיכויות הרוחניות והמוסריות, הדרושות כדי לחולל צעד רב משמעות זה לקראת השלום, מתמקדות ברצון לפעול. כדי להביא להתעוררות הרצון ההכרחי, יש לשקול באופן רציני ביותר את ישותו של האדם, משמע, את יכולת החשיבה שלו. להבין את חשיבותה של ישות בעלת עוצמה זאת משמע גם להעריך את הכוח החברתי לממש את הערך הסגולי שלה באמצעות התוועדות גלוית־לב, חסרת פניות ולבבית ולפעול על־סמך התוצאות של כל התהליך הזה. בהא־אללה תבע בעקיבות תשומת לב לסגולות ולהכרח להיוועד כדי להסדיר יחסי אנוש. הוא אמר: "התוועדות מביאה לידי מודעות גדולה יותר והופכת השערות לוודאות. היא אור זוהר, מוביל ומנחה בעולם אפל. לכל דבר יש, ועתיד להיות לו, מצב של שלמות ובגרות. מצב הבגרות של ברכת ההבנה נגלה באמצעות התוועדות". עצם הנסיון להגיע לשלום בדרך של התוועדות, הציע בהא־אללה, יש בכוחו להביא לרוח כה מבורכת בין העמים שעל פני כדור־הארץ, עד כי שום כוח לא יוכל לעמוד בפני נצחון התוצאה הסופית.

בהתייחס לפעולות לקראת כינוס כלל עולמי, עבדול־בהא, בנו של בהא־אללה ופרשן מוסמך של תורותיו, הציע את ההארות הבאות: "עליהם להפוך את השלום לנושא של התוועדות כללית ולנסות בכל האמצעים שברשותם לכוון איחוד בין אומות העולם. עליהם לערוך הסכם מחייב ולכרות ברית, שתנאיה יהיו יציבים, בלתי ניתנים להפרה ומוחלטים. עליהם להכריז עליה קבל עולם ולהשיג את הסכמתו של כל המין האנושי לכך. ניטל על כל יושבי תבל לקדש יוזמה עילאית ונאצלת זו – המקור האמיתי לשלומו ולאושרו של כל העולם. שומה על כל הכוחות האנושיים להתגייס כדי להבטיח את יציבותה והתמדתה של ברית זאת, הנשגבה מכל. באמנה חובקת־כל זו יתחמו ובהירות את גבולותיה של כל אומה ואומה, יקבעו ללא ספק את העקרונות המונחים ביסוד היחסים בין הממשלות לבין עצמן ויובטחו כל ההסכמים וההתחייבויות הבינלאומיים. בדרך דומה יוגבל בהקפדה החימוש המותר לכל מימשל, כיוון שתגבור ההכנות למלחמה והכוח הצבאי של כל אומה מעוררים את חשד האומות האחרות. העיקרון הבסיסי שביסוד אמנה מעוררת כבוד זו ייקבע כך שאם לאחר מכן תפר איזו ממשלה שהיא אחד מסעיפיו, יפעלו כל הממשלות על פני הארץ להביאה לכניעה מוחלטת. יתר על כן, המין האנושי בכללותו יחליט להשתמש בכל הכוח העומד לרשותו על מנת להפיל את הממשלה הזאת. תרופה זו, החשובה מכל, אם ייעשה בה שימוש בגופו החולה של העולם, ללא ספק תעלה ארוכה לחולייו, והוא יהיה בטוח ומוגן לעולמים".

עצרת אדירה זו צריך היה לכנס כבר לפני שנים רבות.

עם כל הלהט בלבבנו, אנו פונים אל מנהיגי כל האומות לנצל את שעת הכושר הזו, לא להירתע ולעשות לכינוסו של המפגש העולמי הזה. כל כוחות ההיסטוריה דוחקים בבני המין האנושי לעשות את הצעד הזה, שיציין לעולם ועד את שחר הבגרות הנכספת כל כך.

וארגון האומות המאוחדות, כלום לא יתעלה ויגשים, בהסכמה המלאה של חברותיו, את המטרות הנעלות של המאורע הנשגב מכל?

הניחו לגברים ולנשים, לצעירים ולילדים בכל אתר ואתר להכיר בערך הנצחי של מעשה הכרחי זה למען כל העמים ולשאת את קולם בלב נכון. מי יתן ויהיה זה הדור, שיכתיר את השלב המפואר הזה בהתפתחות החיים החברתיים על פני כדור הארץ.

IV

המקור לתחושת האופטימיות שלנו הוא חזון נשגב יותר מאשר הפסקת לוחמה וייסוד גופים לשיתוף פעולה בינלאומי. שלום קבע בין האומות הוא שלב חיוני, אך כפי שטען בהא־אללה, אין הוא התכלית העליונה של ההתפתחות החברתית של האנושות. מעבר לשביתת הנשק הראשונית, הנכפית על העולם מאימת שואה גרעינית, מעבר לשלום מדיני, שמכוננות באי רצון אומות יריבות חשדניות, מעבר להסדרים מעשיים לביטחון ולדרקיום, ואפילו מעבר לנסיגות

הרבים לשיתוף פעולה, אשר צעדים אלה יאפשרו – גולת הכותרת של כל המטרות הללו היא איחוד עמי העולם במשפחה אחת כלל־עולמית.

פירוד הוא סכנה אשר אומות ועמי העולם לא יוכלו עוד לשאת; תוצאותיו מחרידות מכדי שניתן יהיה להעלותן על הדעת, ואינן צריכות להוכחה. "הקיום הנאות של האנושות", כתב בהא־אללה לפני יותר ממאה שנה, "שלומה ובטחונה לא יושגו אלא אם תיכון בה אחדות איתנה". בראותו את ה"אנושות נאנקת ומשוועת להגיע לאחדות ולשים קץ לעינוייה הקדושים, הנמשכים מזה זמן כה רב", הוסיף שוקי אפנדי על דברי בהא־אללה ואמר, כי "אחדותו של המין האנושי הוא הוא השלב שהאנושות עושה עתה דרכה אליו. עד כה נוסו בהצלחה ונתכוננו במלואם אחדות המשפחה, השבט, עיר־המדינה והאומה. אחדות עולמית היא עתה התכלית, שאליה נושאת את נפשה האנושות היגיעה. עת ייסוד האומות הגיעה אל קיצה. האנארכיה המונחת ביסוד ריבונותן של המדינות מגיעה אל שיאה. עולם שהגיע לבגרות צריך לזנוח אמונה אלילית זו, להכיר באחדות ובכוללות של יחסי האנוש וליצור אחת ולתמיד את המנגנון, שייטיב מכל להגשים עיקרון יסודי בתולדותיו".

כל כוחות התמורה בימינו יאשרו השקפה זאת. הוכחות לכך הן כל אותן דוגמאות שהוזכרו לעיל בדבר סימנים מעודדים, המבשרים שלום עולמי, היינו התנועות הבינלאומיות וההתפתחויות העולמיות בימינו. צבא האנשים והנשים, בני כל התרבויות, הגזעים והאומות על פני הארץ, המשרתים בגופים הרבים והמגוונים של ארגון האומות המאוחדות, הם בבחינת "עובדי המדינה" של כדור־הארץ. הישגיו המרשימים מצביעים על רמת שיתוף הפעולה, שניתן להשיג גם בתנאים שאינם מעודדים. הדחף לאחדות, בדומה לאביב רוחני, נאבק לבטא את עצמו דרך כנסים בינלאומיים לאין ספור, המזמנים יחדיו אנשים משורה רחבה של דיסציפלינות. הוא מעורר פניות לתוכניות בינלאומיות, הקשורות בילדים ובצעירים. אכן זהו המקור האמיתי לתנועה רבת המשמעות למען אקומניות עולמית, שבה נמשכים זה לזה בעל כורחם בני דתות וכיתות, המנוגדות באורח היסטורי. מנגד, הדחף למאבק הבלתי־נלאה בלוחמה ובהתעצמות, הדחף לאחדות עולמית הם הבולטים והרווחים ביותר בחיים שעל פני כדור־הארץ במרוצת השנים האחרונות של המאה העשרים.

הנסיון של הקהילה הבהאית יכול לשמש דוגמה לאחדות נרחבת זו. זו קהילה המונה בין שלושה לארבעה מיליוני בני אדם בני אומות, תרבויות, מעמדות ואמונות רבים, העוסקת בפעילויות רבות, המשרתות את הצרכים הרוחניים, החברתיים והכלכליים של אנשים בארצות רבות. זהו גוף חי חברתי אחד, המייצג את רבגוניותה של המשפחה האנושית, מנהל את ענייניו באמצעות מערכת משותפת של עקרונות התוועדות מנחים, מוסכמים ומקובלים על הכל, ומוקיר במידה שווה את כל הזרמים הגדולים של ההנהגה האלוהית בהיסטוריה האנושית. קיומה מהווה הוכחה משכנעת נוספת למעשיות שבחזון מייסדה בדבר עולם מאוחד, ראיה נוספת לכך שהאנושות אכן מסוגלת לחיות כחברה עולמית אחת, שתוכל לכל אתגר, הכרוך בהגיעה לתקופת הבגרות. בהנחה שיש בנסיון

הבהאי כדי לתרום באיזו מידה שהיא לחזק את התקווה לאחדותו של המין האנושי, הרינו מאושרים להציע אותו כדוגמה ומופת למחקר.

כשאנו הוגים בחשיבות העליונה של המשימה, הקוראת עתה תגר על העולם כולו, אנו מרכינים את ראשנו בענווה בפני הרוממות נוראת-ההוד של הבורא הקדוש, אשר מתוך אינסוף אהבתו ברא את כל האנושות מאותו צור מחצבת, רומם את ישותו של האדם כאבן-יקרות, כיבד אותו בבינה ובחוכמה, אצילות ונצחיות והעניק לאדם את "ההבחנה והיכולת הסגוליים לדעת את הבורא ולאהוב אותו", זו יכולת, אשר "יש לראותה כדחף המניע ותכלית התכליות שביסוד כל הבריאה".

אנו משוכנעים בהכרה גמורה, שכל היצורים האנושיים נבראו "כדי לקדם את הציביליזאציה המתפתחת תמיד; כי "לא יאה לאדם להתנהג כחיית יער"; כי הסגולות ההולמות את הכבוד האנושי הן נאמנות, סבלנות, רחמים, חמלה וחסד כלפי כל העמים. אנו שבים ומאשרים את האמונה, ש"כוחות הטמונים במצב האדם, השיעור המלא של ייעודו עלי אדמות והרוממות הפנימית של ישותו, כולם צריכים להתגלות ביום האלוהים המובטח". אלה הם המניעים לאמונתנו הבלתי מעורערת, שאחדות ושלום, אשר האנושות שואפת אליהם, הן מטרות שניתן להשיגן.

בשעת כתיבת דברים אלה ניתן לשמוע את קולם המיחל של הבהאים, למרות הרדיפות שהם סובלים עדיין באותה ארץ שבה נולדה אמונתם. דוגמת אמונתם האיתנה של הבהאים תעיד על שההגשמה הממשמשת ובאה של חלום השלום עתיק היומין תחול עתה בתוקף סמכות אלוהית, מכוח ההשפעות מחוללות התמורה של התגלות הבהא-אללה. לפיכך, אין אנו נושאים אליכם דברי חזון בלבד: אנו מעידים בפניכם על כוח מעשי האמונה וההקרבה; אנו שוטחים בפניכם את התחינה המשוועת של בני דתנו בכל אתר לשלום ולאחדות. אנו מצטרפים אל כל קורבנות התוקפנות, אל כל המייחלים לשים קץ לניגוד ולמחלוקת, אל כל אלה אשר מסירותם לעקרונות השלום ולסדר עולמי מקדמת את המטרות הנאצלות, שלמענן נוצרה האנושות בידי בורא מלא אהבה.

בכנות תשוקתנו להעביר אליך את להט תקוותנו ואת עומק בטחוננו, אנו מצטטים את ההבטחה המוטעמת של בהא-אללה: "סכסוכים וסריטעם אלה, מלחמות הרסניות אלו, יעברו מן העולם וייתמו, וה'שלום הנשגב מכל' בוא יבוא".

בית הצדק העולמי

(תורגם מאנגלית)

